

بررسی تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی - اقتصادی روستاهای بخش

شیب آب شهرستان زابل

محمودرضا میرلطفی^۱

دکتری تخصصی، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه زابل

محمودعلی خسروی

دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، گروه جغرافیا، دانشگاه زابل

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۲/۲۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۱۲/۰۸

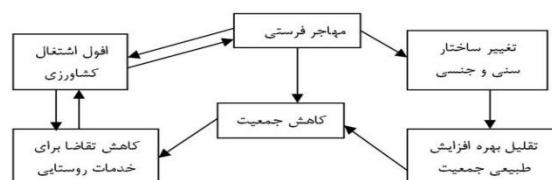
چکیده

اهمیت توسعه روستایی و نقش حیاتی آن در پیشرفت کشورهای در حال توسعه بر کسی پوشیده نیست، تحقق این مهم بیش از هر چیز در گرو توسعه منابع انسانی از طریق مشارکت اجتماعی - اقتصادی امکان‌پذیر خواهد بود. هویت دادن به افراد شاغل اداری، استقلال بخشیدن به آنان و فراهم کردن زمینه مشارکت فعال آن‌ها در امور مختلف، عامل مهمی در انگیزش بیشتر این سرمایه‌های انسانی در توسعه روستاها است. شواهد موجود نشان می‌دهد که افراد شاغل اداری ماندگار در روستاها، به عنوان نخبگان جامعه روستایی، طی دهه‌های گذشته در عرصه‌های اجتماعی - اقتصادی جامعه روستایی، فعالیت‌های چشمگیری داشته‌اند، که اغلب از دید برنامه‌ریزان و پژوهشگران روستایی دور مانده است. با این دیدگاه، پژوهش حاضر به بررسی تأثیر ماندگاری شاغلین اداری روستایی بر توسعه اجتماعی - اقتصادی روستاها با روش توصیفی - تحلیلی در بخش شیب آب زابل می‌پردازد. جمع‌آوری داده‌ها از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و تکمیل پرسش‌نامه از شاغلین اداری ماندگار و غیرماندگار در سه طبقه از روستاهای جامعه نمونه انجام شده است. برای آزمون فرضیات از آزمون مان - ویتنی و کروسکال - والیس استفاده شد. یافته‌ها حاکی از تأیید فرضیات تحقیق می‌باشد، بنابراین، ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی و اقتصادی روستاها مؤثر است. لذا پیشنهاد می‌گردد: در استخدام شاغلین اداری روستاها، تحصیل کرده‌های هر روستا در اولویت قرار گیرند. برای کارآفرینی شاغلین اداری ماندگار در روستاها، تسهیلات و پشتیبانی‌های مالی و نهادی لازم انجام شود. در بررسی و شناخت نیازهای روستاها جهت برنامه‌ریزی برای توسعه روستاها از ظرفیت‌های علمی و تجربی شاغلین اداری ماندگار در روستاها استفاده گردد.

واژگان کلیدی: شاغلین اداری، ماندگاری، توسعه اجتماعی - اقتصادی، روستاهای شیب آب زابل

مقدمه

روستاهای ایران به لحاظ تنگناهای توسعه فضایی، روز به روز با کاهش و تخلیه جمعیت روبرو می‌گردند، در برخی از روستاها نیز، روند رشد جمعیت منفی و اگر در جایی نیز رشدی برای آن‌ها وجود داشته باشد، بسیار اندک است (حسینی‌ابری، ۱۳۷۸: ۵۸). در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان زابل به دلیل نبود امکانات و ممکن نبودن زندگی همراه با کمترین رفاه، حتی، زمین‌داران، دام‌داران و زارعین موفق و پردرآمد را وسوسه می‌کند تا برای زندگی بهتر و آرام‌تر و همراه با رفاه و موقعیت اجتماعی، به فروش احشام، تراکتور و مزرعه خود اقدام نموده و به شهر بروند. مهاجرت جوانان و تحصیل‌کرده‌ها از روستا باعث کاهش رشد جمعیت، افزایش نسبت سال‌خوردگی و افزایش نسبت وابستگی در روستا می‌گردد که دوران افول روستایی را به دنبال دارد (شکل ۱). ولی در طرف دیگر معادله، موضوع ماندگاری روستاییان و به طور خاص، شاغلین اداری می‌باشد که با وجود کمبود امکانات رفاهی و طوفان‌های ماسه، حاضر به سکونت دائمی در روستاهای منطقه هستند. ماندگاری شاغلین اداری می‌تواند

شکل ۱: نمودار دوران افول روستاها (منبع: قاسمی‌اردهایی، ۱۳۵۸: ۵۵)

اثرات گسترده بر توسعه اجتماعی - اقتصادی روستاها داشته باشد که با شناخت این تأثیرات و برنامه‌ریزی، می‌توان برنامه‌های توسعه‌ی روستایی را رونق بخشید. از طرف دیگر عدم شناخت و توجه به نیازهای این افراد، مهاجرت-شان را به شهرها به دنبال خواهد داشت. بنابراین ماندگاری شاغلین اداری در محیط روستا می‌تواند از عوامل مهم تأثیرگذار در پیشبرد طرح‌های توسعه روستایی باشد. امروزه اهمیت نیروی انسانی ممتاز به عنوان یکی از سرمایه‌های تأثیرگذار بر کارکرد جامعه، غیرقابل انکار است. زیرا نیروی انسانی ممتاز با قرارگیری در خلاءهای انسانی جامعه می‌تواند نقش‌های متفاوتی را که یک جامعه در حال توسعه از نیروی انسانی خود می‌طلبد، ایفا کند (بیابانی و هادیانفر، ۱۳۸۷: ۵۴). سرمایه‌گذاری در توسعه منابع انسانی تا چند برابر سرمایه‌ی تخصیص یافته‌ی اولیه، بازده و سودآوری به همراه خواهد داشت. لذا تردیدی نیست که کشورهای در حال توسعه اگر بخواهند از فاصله خود با کشورهای توسعه‌یافته بکهند و در میان‌مدت در وضعیت رقابت با آن‌ها قرار بگیرند، باید به طور جدی به برنامه‌ریزی برای توسعه منابع انسانی خود بپردازند و سرمایه‌گذاری‌های فکری و مادی خود را در این حوزه متمرکز نمایند (شریعت‌زاده و چیذری، ۱۳۸۳: ۶۵) چندان‌که توانمندی جوامع در گرو دارا بودن سرمایه‌ی دانشی و به‌کارگیری مجموعه ظرفیت‌های ذهنی خلاق است، که به طور مؤثری توسعه و پیشرفت را ممکن می‌سازد (ترکان و شهبازی، ۱۳۸۹: ۲۴۶). شواهد موجود نشان می‌دهد که افراد شاغل اداری ماندگار در روستاها، به عنوان نخبگان جامعه‌ی روستایی، طی دهه‌های گذشته در عرصه‌های اجتماعی - اقتصادی جامعه روستایی شهرستان زابل، فعالیت‌های چشمگیری داشته‌اند. این افراد در سازمان‌های غیررسمی، یاری‌گر اقتصاد و فعالیت‌های اجتماعی - فرهنگی، سیاسی

و مذهبی روستاها هستند که اغلب از دید برنامه‌ریزان و پژوهش‌گران روستایی دور مانده است. این تحقیق به بررسی تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی-اقتصادی در روستاهای بخش شیب‌آب شهرستان زابل پرداخته است. لذا با توجه به مطالب بیان شده فرضیات تحقیق به شرح ذیل بیان می‌گردد:

- ۱- ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی روستاهای بخش شیب‌آب زابل مؤثر است.
- ۲- ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اقتصادی روستاهای بخش شیب‌آب زابل مؤثر است.

مبانی نظری

آنچه که امروزه درباره توسعه روستایی مطرح است، مردم‌گرایی، مشارکت و درون‌زایی آن است. به طوری که می‌توان گفت، توسعه در حقیقت برای انسان و درباره انسان بوده و هدف غایی آن نیز رسانیدن انسان به مرحله رضایت از زندگی خویش است (ESCAP, 1996: 2). در سال ۲۰۰۲ میلادی، ویلیام و کاتچین، بیان کرده‌اند که نباید روستا را به سادگی در قالب دسته‌ای از امور قابل مشاهده و توصیفی تعریف کرد (Williams and Cutchin, 2002: 112)، زیرا شیوه زندگی افراد در جامعه روستایی، عموماً غیر رسمی و دارای آداب و رسوم قومی و پایداری هستند (اشرفی، ۱۳۸۸: ۱۱۵) و از آنجا که توسعه، فرایند جامعی از فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است (Attfield & Wilkins, 1992: 94). مهم‌ترین موضوع در تعریف توسعه، نوع نگرش آن به انسان است زیرا توسعه روستایی، فرایند تحول بلندمدت و همه‌جانبه (ساختاری و کیفی) درون یک نظام اجتماعی به نام جامعه است که نیازهای رو به گسترش جامعه را با روش عقلانی تا حدی که امکان دارد، تأمین کند (نونزاد، ۱۳۸۱: ۳)، تا بهبود مداوم شرایط زندگی آحاد جامعه، آزادی، مشارکت آزادانه و توزیع عادلانه منافع و امکانات (Attfield & Wilkins, 1992: 94) و دگرگونی اساسی در ساخت‌های نهادی، اجتماعی، اداری و همچنین ایستارها و وجهه-نظرهای عمومی (Lehman, 1979: 9) فراهم شود. عامل ارضای نیازها، از میان بردن فقر روستایی (صیامی‌دودران، ۱۳۸۱: ۲۹)، بومی و متکی به فرد، یعنی هماهنگی با محیط و متکی به نیرو و توان جامعه‌ای باشد که پیشبرد امر توسعه را به عهده می‌گیرد. توسعه باید بر محور انسانی و احترام به نظام اکولوژیکی و با نگرش سیستمی و کل‌نگر شکل گیرد (friedman, 1992: 103) و به الگویی از توسعه نیاز است که در آن روند بهبود همه‌جانبه‌ی اجتماع بدون رشد فراتر از ظرفیت حاصل بوم‌شناسانه فراهم شود (Goodland, 1992: 70). توسعه اجتماعی: اشکال متفاوت کنش متقابل است که در یک جامعه خاص همراه با توسعه تمدن رخ می‌دهد (مطیعی‌لنگرودی، ۱۳۸۸: ۶۵) و در پی ایجاد بهبود در وضعیت اجتماعی افراد یک جامعه است (زمانی‌پور، ۱۳۷۹: ۴۹). در بحث توسعه اقتصادی، کارا کردن فعالیت‌ها در نواحی روستایی و ایجاد اشتغال و درآمد بایسته در این نواحی و پویا کردن اقتصاد روستایی امری ضروری است. در این مقطع زمانی بسنده کردن به فعالیت‌های کشاورزی (زراعت، باغداری و دامداری) در نواحی روستایی کافی نبوده و بهره‌وری اقتصادی در این نواحی را که با رشد طبیعی جمعیت، آن‌هم بیش از امکان اشتغال‌زایی محیط روستا مواجه است با مشکل روبرو می‌سازد. اگر در پی توسعه روستایی و کارا کردن فضای روستایی از نظر بهره‌وری‌های اقتصادی می‌باشیم، باید در پی تلفیق فعالیت‌ها و از طریق آن افزایش اشتغال در محیط روستا بود، تا با افزایش درآمد انواع فعالیت‌ها در نواحی روستایی، ارتقاء سطوح کمی و کیفی زندگی در نواحی روستایی عملی گردد، که خود در ماندگاری جمعیت در محیط روستا مؤثر بوده و نیز زمینه‌های لازم برای توسعه

روستایی را فراهم می‌نماید (مطیعی‌لنگرودی، ۱۳۸۸: ۳۴)، چرا که فضای روستایی برای زیست، تطابق بیشتری با خلق و خوی انسان‌ها دارد. اگر بتواند برای این زیستن امکانات کافی را فراهم آورد، مسلماً در جذب جمعیت و عرضه قدرت بالقوه تولیدی خود موفق خواهد بود. بنابراین اگر توسعه را روند تغییر از وضعیت نامطلوب موجود به وضعیت مطلوب موجود بدانیم و وضعیت مطلوب را که هدف چنین توسعه‌ای است همان توسعه انسانی تعریف کنیم، پس توسعه منابع انسانی، مهم‌ترین عامل پیشرفت در رسیدن به توسعه می‌باشد (امیرنژاد، ۱۳۸۸: ۲۰۶). طرح ایده محور بودن انسان در فرایند توسعه، ضرورت توجه به مناطق روستایی که برخوردار از نیروی عظیم انسانی هستند؛ انسانی که هم به عنوان هدف توسعه و هم مهم‌ترین ابزار توسعه محسوب می‌شود، را اهمیت می‌بخشد (ازکیا، ۱۳۸۷: ۳۴). در توسعه انسانی، بهره‌مندی از زندگی طولانی، همراه با تندرستی، دستیابی به دانش و توانایی نیل به منابعی که برای پدید آوردن سطح مناسب زندگی لازم است (مطیعی‌لنگرودی، ۱۳۸۸: ۶۶)، زیرا بسط دامنه انتخاب‌های بشر با گسترش ظرفیت‌های ذهنی و عملکرد انسان صورت می‌گیرد (صلاحی، ۱۳۸۹: ۳۰۸) و توسعه انسانی این توانایی را به انسان می‌دهد که انتخاب‌های مؤثری را در حوزه زندگی بهتر (مردم سالاری، رشد اقتصادی، عزت نفس، آموزش، درآمد و منابع لازم برای زندگی) پیدا کند. در همه سطوح توسعه، سه ظرفیت اساسی برای توسعه انسانی مورد توجه است: عمر طولانی همراه با سلامتی، کسب دانش و دسترسی به امکانات مادی لازم برای زندگی مطابق استانداردهای قابل قبول. توجه به قابلیت‌های انسان، باور انسان‌ها، ایجاد فرصت‌های اجتماعی و اقتصادی برای خلاق بودن، بهره‌وری، عزت نفس، توانمندسازی، احساس تعلق به جامعه، حقوق انسان‌ها، پویایی مناسبات فرهنگی، مشارکت سیاسی از جمله مهم‌ترین حوزه‌هایی است که در توسعه انسانی ضرورت انتخاب بشر را تبیین می‌کند (همان: ۳۰۹). بر این اساس توسعه درون‌زا، الگوی خودی و داخلی است که با شرایط تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی جامعه بیگانه نیست و از تقلید و الگوبرداری محض و وابستگی به خارج اجتناب دارد و تلاش خود را برای تحقق توسعه‌ای همگون و متوازن در جامعه به کار می‌بندد (مطیعی‌لنگرودی، ۱۳۸۸: ۶۶). سودمندترین نوع سرمایه‌گذاری، بر روی منابع انسانی است. در سایه این نوع سرمایه‌گذاری، انسان‌هایی تربیت خواهند شد که از کارایی و توان تولیدی بالایی برخوردار می‌باشند. این توان تولیدی، دارای آن قدرتی است که از منابع فضا به نحو احسن استفاده نموده و کارایی را بالا می‌برد. کارایی که تولید و رفاه هر چه بیشتری را برای فضاها و نواحی جمعیتی به ارمغان می‌آورد (صلاحی، ۱۳۸۹: ۲۲۰). یکی از حادث‌ترین مسایل و مشکلات مناطق روستایی، مهاجرت نخبگان و به تبع آن، کمبود نیروی انسانی کارآمد است (طالبی زیدآبادی و رضایی، ۱۳۸۸: ۶۰). گریز از مناطق روستایی در جهت کسب فرصت‌های بهتر به خصوص در میان جوانان تحصیل کرده که فرار مغزهای روستایی تعریف شده، نتیجه منطقی این شعار است که شما بازنده خواهید بود اگر روستا را ترک نکنید (کاظمی‌پور: ۳۱۶). نخبگان فکری کسانی هستند که حداقل به طور مستقیم نقشی در قدرت سیاسی جامعه ندارند، لیکن در اذهان عمومی جامعه صاحب نفوذ هستند، در حال حاضر در کشور، صاحبان فکر و اندیشه، فقط بواسطه آن محبوب هستند که جامعه برای آنها احترام خاصی قایل است و لذا آنها نیز می‌توانند در بخشی از جامعه تاثیر گذاشته و سبب نوآوری شوند. تجربه نشان داده است که نگهداری و حفظ این نیروها اگر از تربیت آنها مشکل‌تر نباشد، آسان‌تر نیست (طالبی زیدآبادی و رضایی، ۱۳۸۸: ۶۰). ماندگاری شاغلین اداری در روستاها می‌تواند زمینه‌ساز توسعه

برای این مناطق باشد. فراهم کردن زمینه‌های لازم برای ماندگاری شاغلین اداری در محیط روستا، سبب ایجاد و افزایش حس تعهد در آنان شده، که این امر، برای ترغیب آنان در شناخت بهتر محیط روستا، ادامه‌ی کار توأم با علاقه و انگیزه و تلاش بیشتر به منظور تحقق بخشیدن به اهداف توسعه‌ی روستا می‌تواند مؤثر باشد. میل به ماندگاری، درجه‌ی احتمال ماندگاری با انگیزه‌ی کارکنان در عضویت یک سازمان و تمایل برای تلاش بیشتر و تداوم همکاری است (Currivan, 2000, 497) و (Mueller, 1994, 215). میل به ماندگاری عامل پیش‌بینی‌کننده‌ی رفتار افراد برای ماندن در یک شغل، حرفه یا موقعیت است (Fishbine and Aizen, 1975). در این تحقیق منظور از ماندگاری عبارت است از درجه‌ی احتمال سکونت یک فرد شاغل اداری در روستا، توأم با انگیزه برای مشارکت در طرح‌های توسعه‌ی روستایی است. بر اساس تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده، تمایل فرد برای انجام دادن یک رفتار، تعیین‌کننده‌ی رفتار شخص است. میل به ماندگاری شاغلین اداری عامل کلیدی در ارتباط میان آنان و محیط روستا است (پوراشرف و طولابی، ۱۳۸۸، ۱۵۷). کلی و ولخارت دریافتند افرادی که دارای انگیزه بالا برای حفظ عضویت فرد در گروه برخوردارند، وابستگی بیشتری به تأیید دارند، چنین افرادی بعید به نظر می‌رسد که ارتباطات و پیام‌هایی را قبول نمایند که نقطه مقابل هنجارها و ارزش‌های گروه هستند. در این جا می‌توان به پذیرش توسط گروه تعبیر کرد، یعنی این که اعضاء هر چه بیشتر مورد پذیرش گروه قرار بگیرد احتمال تأثیر بیشتری در اثر بخشی به اعضای گروه خواهد داشت، بحث و مناظره گروهی نسبت به سخنرانی از اثربخشی درازمدت در تغییر نگرش‌ها برخوردار است. بحث و مناظره آزاد در افکار و عقاید تغییر بیشتری به وجود می‌آورد (کوهن، ۱۳۷۸: ۳۴۵). هر گاه گروه‌ها به منظور هدفی معین پدید آیند، تأثیر اجتماعی آن افزایش می‌یابد. زمانی که تأثیر ارتباط از طریق گمنامی برداشته می‌شود هم‌آوای دچار سقوط و تنزل می‌گردد. احتمالاً انگیزش کمتری به پذیرش انتظارات سایرین وجود دارد (همان: ۱۳۰). در این چارچوب، شاغلین اداری از یک سو، نظام‌های جمعی شناسایی متقابل هستند که هویت‌های جمعی قدیم و جدید را با عناصر مهم فرهنگی و نمادین بیان می‌کنند و از سوی دیگر، واسطه‌هایی هستند که نیازها و خواست‌های کسانی را که صدایشان واضح و شمرده به گوش نمی‌رسد به محیط عمومی آورده، زمینه‌های لازم را برای بیان مشکلات روستاییان فراهم می‌کنند.

پیشینه تحقیق

با مطالعه و کنکاش در متون علمی، بیشتر گزارش‌ها، تحقیقات و پروژه‌های انجام شده به موضوع مهاجرت جوانان و افراد تحصیل‌کرده از محیط روستا پرداخته‌اند و کمتر بحث ماندگاری این افراد را مطرح کرده‌اند. لذا در حوزه تأثیر نیروهای انسانی (شاغلین اداری) بر توسعه روستایی، که مرتبط با موضوع تحقیق حاضر تشخیص داده شده، برخی به عنوان پیشینه تحقیق بیان می‌شود.

لی^۱ (۲۰۰۵) در پژوهشی تحت عنوان سرمایه انسانی و بهره‌وری برای تقویت و حمایت رشد اقتصادی کره جنوبی، تجربه رشد کره جنوبی را ارزیابی کرد. نتایج نشان داد که شکاف محصول به ازای هر کارگر بین کره جنوبی و

ایالات متحده آمریکا بیشتر از سه دهه گذشته کاهش پیدا کرده و این رشد سریع به ذخیره سرمایه انسانی و فیزیکی نسبت داده شده است.

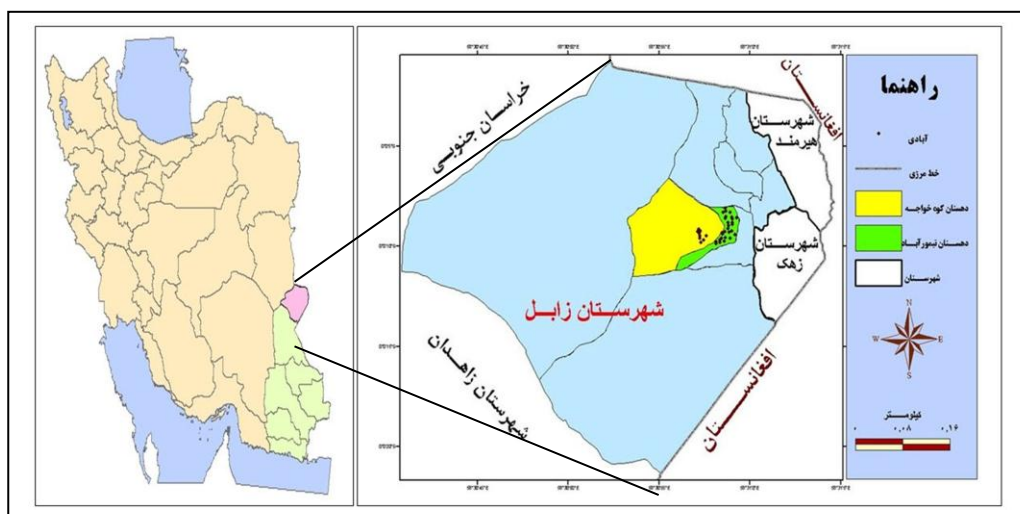
هوانگ^۱ و همکاران (۲۰۰۲) به مطالعه رشد جمعیت روستایی و نقش سرمایه انسانی و ساختار صنعتی و سیاست‌های دولتی طی دوره‌ی ۱۹۵۰ تا ۱۹۹۰ در آمریکا پرداخته‌اند. نتایج آن‌ها نشان داد که سرمایه انسانی سبب افزایش درآمد‌های روستایی می‌شود. با وجود نرخ رشد باروری جمعیت در نواحی روستایی، جمعیت بخش کشاورزی سریع‌تر رشد می‌یابد و در نتیجه، جهت سرمایه انسانی به سمت نواحی شهری بیشتر می‌شود.

مطیعی‌لنگرودی و بخشی (۱۳۸۹) به بررسی نقش اعتبارات مقاوم سازی مسکن روستایی دهستان بیهق شهرستان سبزوار بر توان‌مندی، رضایت‌مندی و ماندگاری جمعیت روستایی در دو گروه وام‌گیرنده و غیر وام‌گیرنده مورد مطالعه قرار داده‌اند و معتقدند که تفاوت معناداری بین دو گروه از نظر توان‌مندی، رضایت‌مندی از بهبود مسکن و تثبیت جمعیت مشاهده شده است. بنابراین پرداخت اعتبارات مسکن ضمن ایجاد توان‌مندی و رضایت‌مندی روستاییان در زمینه مسکن، در ماندگاری جمعیت در روستاها نیز موثر است. در مورد علل مهاجرت بالاخص مهاجرت از روستا به شهر مطالعات فراوانی انجام گرفته است و بیشتر جمعیت مهاجر را مخاطب قرار داده‌اند و کمتر به وضعیت جمعیت و علل ماندگاری آن‌ها در روستاهای منطقه پرداخته‌اند. لذا این پژوهش با هدف بررسی تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی - اقتصادی روستاهای بخش شیب‌آب شهرستان زابل، انجام گرفته است.

مواد و روش‌ها

منطقه مورد مطالعه

بخش شیب‌آب شهرستان زابل از سمت شمال با بخش‌های مرکزی و پشت‌آب، از سمت شرق با شهرستان زهک، از سمت جنوب شرقی با کشور افغانستان، از سمت جنوب با شهرستان زاهدان و از سمت غرب با بخش پشت‌آب، هم‌جوار می‌باشد. از نظر

شکل ۲: محدوده مورد مطالعه، ۱۳۹۱

موقع جغرافیایی، این بخش حدوداً در فاصله بین نقاط ۳۰ درجه و ۵ دقیقه تا ۳۱ درجه و یک دقیقه عرض شمالی و ۶۰ درجه و ۵۵ دقیقه تا ۶۱ درجه و ۳۵ دقیقه طول شرقی قرار گرفته و مساحتی بالغ بر ۴۰۷۲ کیلومتر از مجموع مساحت شهرستان را به خود اختصاص داده است. براساس تقسیمات کشوری در سال، ۱۳۹۰ دارای ۴ دهستان به نام‌های تیمورآباد، کوه‌خواجه، محمدآباد و لوتک و ۱۷۹ روستا می‌باشد. در میان دهستان‌های بخش، دهستان لوتک با ۶۷/۶ درصد از کل سطح بخش، بزرگ‌ترین دهستان و تیمورآباد با ۴/۷ درصد از مساحت بخش، کوچک‌ترین دهستان آن را تشکیل می‌دهند (شکل ۳). آب و هوای حاکم بر منطقه از نوع آب و هوای خشک و بیابانی با ریزش‌های جوی اندک (حدود ۵۰ میلی‌متر) بادهای شدید (بادهای ۱۲۰ روزه) و درجه حرارت بالا می‌باشد که این عوامل، شرایط سخت زیست‌محیطی را در منطقه بوجود آورده‌اند.

روش‌ها

این پژوهش از نوع کاربردی بوده و از روش توصیفی - تحلیلی جهت بررسی پارامترهای مورد بررسی سود جسته و همانند سایر تحقیقات دارای دو زیر بخش عمده جهت انجام بوده است. بخش اول را مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای جهت بررسی مواردی چون ادبیات نظری موضوع و پیشینه تحقیق به خود اختصاص داده و بخش دوم در قالب پژوهش میدانی و پیمایشی جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات از سازمان‌ها و مراکز مرتبط و همچنین تکمیل پرسش‌نامه از شاغلین اداری ماندگار و

جدول ۱: متغیرهای اجتماعی و اقتصادی تحقیق

شاخص‌های اقتصادی	شاخص‌های اجتماعی
انجام فعالیت‌های کشاورزی، انجام فعالیت‌های دامداری؛ کمک به راه‌اندازی، تشکیل و یا عضویت در تعاونی‌های اعتباری، مالی، تولید و توزیع روستایی؛ کمک به روستاییان برای دریافت تسهیلات و اعتبارات از بانک‌ها مانند تسهیل اخذ وام و ضمانت وام؛ تأمین و رفع نیازهای روزمره خانوارهای روستایی؛ تأمین بعضی از کالاهای مورد نیاز خود از داخل محیط روستا؛ جذب سرمایه‌گذاری دولت و نهادها در روستا؛ دادن پول قرض به روستاییان؛ دسترسی روستاییان به آب‌های سطح‌الارضی (کانال و رودخانه) و دسترسی روستاییان به آب‌های تحت-الارضی (چاهک)؛ ارائه خدمات حمل و نقل به روستاییان؛ ایجاد و مدیریت مغازه در روستا؛ خرید تجهیزات و ادوات کشاورزی و ارائه خدمات به روستاییان	سوادآموزی روستاییان؛ اجرای برنامه برای پرکردن اوقات فراغت جوانان؛ مشارکت و همکاری در طرح‌های واکسیناسیون کودکان؛ مشارکت و همکاری در طرح‌های واکسیناسیون دامها؛ عضویت در شورای حل اختلاف و حل و فصل دعاوی روستاییان؛ بالا بردن سطح دانش عمومی و آگاهی روستاییان؛ انتقال صحیح و به موقع مشکلات و نیازهای روستاییان به ادارات؛ مدیریت روستا (عضویت در شورا و دهیاری)؛ مدیریت دفع اصولی فاضلاب و زباله‌های روستا؛ تغییر تعصبات، باورها و سبک زندگی روستاییان؛ مشارکت در انتخابات و برگزاری انتخابات؛ تشویق و الگوپذیری روستاییان به استفاده از وسایل نوین زندگی؛ تشویق روستاییان به استفاده از علم و تکنولوژی در کشاورزی و دامداری؛ تشویق به سکونت جوانان در روستا؛ تشویق به مشارکت‌های نوین روستاییان در کارها با یکدیگر؛ برگزاری مسابقات ورزش‌های بومی و نوین در روستا؛ تقسیم و توزیع آب کشاورزی و لایه‌روبی انهار و عضویت و انجام فعالیت‌های بسیج.

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

غیرماندگار در روستاها انجام گردید. شاخص‌های ابعاد اجتماعی و اقتصادی تحقیق (جدول ۱)، از طریق مراجعه به منطقه مورد مطالعه و انجام مصاحبه‌هایی با تعدادی از شاغلین اداری ماندگار و غیرماندگار در روستاها برای تدوین پرسش‌نامه صورت گرفت. سپس جمع‌آوری داده‌های به صورت تکمیل پرسش‌نامه نهایی پس از تأیید آن در مرحله کارشناسی و نیز در مرحله پیش‌آزمون

جدول ۲: طبقه‌بندی روستاهای مورد مطالعه براساس درصد ماندگاری شاغلین اداری

طبقات	دهستان	روستا	تعداد
اول	کوه‌خواجه	شاه‌نظر - محمد اعظم - صیادان سفلی -	۳
	تیمورآباد	افضل‌آباد - موسی خمیری - گل محمد - شهرک سنجولی - عوض - تیلر - گرگ - علی صوفی	۸
دوم	کوه‌خواجه	لطف‌اله - محمد صفر	۲
	تیمورآباد	شهرک موسی سالاری - دادی - ده‌بلند - شهرک سالاری - چنگ - درویش علی - اسلام‌آباد - جمال‌آباد - حسن عبدالله - خدری	۱۰
سوم	کوه‌خواجه	جهان‌بخش - شیبانی - آزادی - خراشادی	۴
	تیمورآباد	بالاشیخ - شهرک ابوالفضل - اسماعیل‌قنبر - تیمورآباد - اکبرآباد - کرمی - ملاعلی - براهویی - حسین مشهدی	۹
جمع			۳۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

(روایی) بوده است. برای بررسی میزان پایایی گویه‌های تحقیق از آماره آلفای کرونباخ با دامنه‌ی صفر تا یک استفاده شده، که میزان آن ۰/۸۳ می‌باشد. که با توجه به آستانه‌های در نظر گرفته شده در منابع علمی معتبر، از قابلیت اعتماد مطلوبی برخوردار است (سکاران، ۱۳۸۱: ۱۰۶). سپس داده‌های پژوهش از طریق تکمیل پرسش‌نامه از شاغلین اداری ماندگار و غیرماندگار (۲۳۲ نفر) در سه طبقه (طبقه اول، روستاها با درصد کم ماندگاری شاغلین اداری، طبقه دوم روستاها با درصد ماندگاری متوسط شاغلین اداری و طبقه سوم روستاها با درصد زیاد ماندگاری شاغلین اداری) از ۳۶ روستای دو دهستان کوه‌خواجه و تیمورآباد (دهستان‌ها به صورت تصافی انتخاب شدند) جمع‌آوری شد (جدول ۲).

یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد (جدول ۳) که پراکندگی پاسخ‌گویان در طبقات اول، دوم و سوم روستاها به ترتیب، ۲۰/۷ درصد، ۴۵/۷ درصد و ۳۳/۶ درصد می‌باشد که بیشترین درصد شاغلین ماندگار در طبقه سوم و برای شاغلین اداری غیرماندگار طبقه دوم روستاها به خود اختصاص داده‌اند. ادارات، آموزش و پرورش (مدارس و اداره و مجتمع‌های آموزشی) و مراکز بهداشتی و درمانی (خانه بهداشت، مراکز بهداشتی و درمانی و بیمارستان) به ترتیب ۶۲/۲ درصد و ۱۳/۸ درصد بیشترین فراوانی شاغلین

جدول ۳: فراوانی پراکندگی پاسخ‌گویان در روستاهای محدوده مورد مطالعه

طبقات روستاها	شاغلین اداری					
	کل		ماندگار در روستا		غیرماندگار در روستا	
	شماره	درصد	شماره	درصد	شماره	درصد
۱	۴۸	۲۰/۷	۱۴	۱۱/۱	۳۴	۳۲/۱
۲	۱۰۶	۴۵/۷	۴۷	۳۷/۳	۵۹	۵۵/۷
۳	۷۸	۳۳/۶	۶۵	۵۱/۶	۱۳	۱۲/۲
جمع	۲۳۲	۱۰۰	۱۲۶	۱۰۰	۱۰۶	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

اداری را به خود اختصاص داده‌اند. نیروهای مسلح (۷/۸ درصد)، مخابرات (۴/۲ درصد)، بانک (۳/۴ درصد)، جهادکشاورزی (۳ درصد)، ادارات آب و برق (۲/۶ درصد)، اداره راه، مسکن و شهرسازی (۲/۲) و اداره پست (۱/۸ درصد) در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

مقایسه شاخص‌های بعد اجتماعی در میان شاغلین اداری ماندگار و غیرماندگار در روستاهای جامعه نمونه (جدول ۴)، نشان می‌دهد که شاخص‌های تشویق به مشارکت‌های نوین روستاییان در کارها با یکدیگر (میانگین وزنی ۳/۹۹)، بالا بردن سطح دانش عمومی و آگاهی روستاییان (میانگین ۳/۸۶) و مشارکت در انتخابات و برگزاری انتخابات (میانگین ۳/۸۳) به ترتیب رتبه‌های اول تا سوم را از نظر شاغلین اداری ماندگار در روستاها کسب کرده‌اند، اما از دیدگاه شاغلین اداری غیرماندگار در روستاها، شاخص‌های مشارکت و همکاری در طرح‌های واکسیناسیون کودکان (میانگین ۱/۹۸)، تغییر تعصبات، باورها و سبک زندگی روستاییان (میانگین ۱/۷۴) و عضویت و انجام فعالیت‌های بسیج (میانگین ۱/۶۶)، به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم اهمیت قرار داشته‌اند. از عمده مشکلات اجتماعی روستاها، تعصبات و باورهایی در بعضی از مسایل زندگی مانند باورهای خرافی است که شاغلین اداری ماندگار در روستاها، براساس نظریه پخش جغرافیایی و اثر مجاورت همسایگی، زمینه‌های تغییر این باورها و پیوند باورهای سنتی را با باورهای زمینه‌ساز پیشرفت جوامع روستایی را با استفاده از بالابردن سطح دانش عمومی و آگاهی روستاییان، برای مشارکت آن‌ها از سنتی به مشارکت‌های نوین و تأثیرگذار بر سرنوشت جوامع روستایی فراهم می‌نمایند.

جدول ۴: مقایسه شاخص‌های بعد اجتماعی برای شاغلین اداری ماندگار با غیرماندگار در روستاهای جامعه نمونه

شاغلین اداری		غیرماندگار		ماندگار		شاخص‌های بعد اجتماعی
رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	
۱۴	۰/۵۵۴	۱/۱۶	۱۱	۱/۱۵۵	۳/۵۶	سوادآموزی روستاییان
۱۷	۰/۳۴۰	۱/۱۳	۱۸	۱/۱۰۴	۳/۲۶	اجرای برنامه برای پرکردن اوقات فراغت جوانان روستایی
۱	۱/۳۶۶	۱/۹۸	۹	۱/۲۹۲	۳/۵۷	مشارکت و همکاری در طرح‌های واکسیناسیون کودکان
۱۸	۰/۳۰۶	۱/۱۰	۱۳	۱/۳۰۰	۳/۵۲	مشارکت و همکاری در طرح‌های واکسیناسیون دام‌ها
۵	۰/۹۲۵	۱/۴۲	۵	۱/۳۱۶	۳/۷۹	عضویت در شورای حل اختلاف و حل و فصل دعاوی روستاییان
۹	۰/۷۷۲	۱/۲۶	۲	۰/۹۰۹	۳/۸۶	بالا بردن سطح دانش عمومی و آگاهی روستاییان
۱۳	۰/۵۴۷	۱/۲۱	۱۴	۱/۱۰۸	۳/۵۱	انتقال صحیح و به موقع مشکلات و نیازهای روستاییان به ادارات
۴	۰/۸۸۳	۱/۴۳	۷	۱/۳۷۶	۳/۶۹	مدیریت روستا (عضویت در شورا و دهیاری)
۱۵	۰/۵۵۴	۱/۱۶	۸	۱/۲۴۶	۳/۵۹	مدیریت دفع اصولی فاضلاب و زباله‌های روستا
۲	۱/۲۲۱	۱/۷۴	۱۰	۱/۱۳۴	۳/۵۷	تغییر تعصبات، باورها و سبک زندگی روستاییان
۱۰	۰/۷۰۴	۱/۲۵	۳	۱/۳۲۵	۳/۸۳	مشارکت در انتخابات و برگزاری انتخابات
۶	۰/۷۹۵	۱/۳۶	۱۵	۱/۰۰۲	۳/۵۰	تشویق و الگودبیری روستاییان به استفاده از وسایل نوین زندگی
۷	۰/۶۴۶	۱/۲۹	۱۲	۱/۱۸۳	۳/۵۵	تشویق روستاییان به استفاده از علم و تکنولوژی در کشاورزی و دامداری
۸	۰/۸۱۳	۱/۲۸	۴	۱/۰۴۳	۳/۸۳	تشویق به سکونت جوانان در روستا
۱۶	۰/۴۷۹	۱/۱۳	۱	۰/۸۶۷	۳/۹۹	تشویق به مشارکت‌های نوین روستاییان در کارها با یکدیگر
۱۱	۰/۶۱۰	۱/۲۴	۱۶	۱/۱۷۷	۳/۴۸	مشارکت در تقسیم و توزیع آب کشاورزی و لایه‌روبی انهار
۱۲	۰/۵۳۹	۱/۲۳	۱۷	۱/۲۶۰	۳/۳۰	برگزاری مسابقات ورزش‌های بومی و نوین در روستا
۳	۱/۱۰۳	۱/۶۶	۶	۱/۱۲۲	۳/۷۵	عضویت و انجام فعالیت‌های بسیج

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد (جدول ۵) که از میانگین شاخص‌های بعد اجتماعی، روستاهای بالاشیخ و شهرک ابوالفضل در دهستان تیمورآباد از روستاهای طبقه ۳ به ترتیب با میانگین ۳/۷۲ و ۳/۷۱ رتبه‌های اول و دوم و در دهستان کوه‌خواجه روستاهای آزادی و خراشادی از روستاهای طبقه ۳ به ترتیب با میانگین ۳/۶۱ و ۳/۳۹ رتبه‌های سوم و چهارم را کسب نموده‌اند. روستاهای گل محمد، شهرک سنچولی، موسی خمیری و گرگ در دهستان تیمورآباد از روستاهای طبقه ۱ به ترتیب با میانگین ۱/۸۱، ۱/۷۱، ۱/۶۵ و ۱/۵۶، رتبه‌های سی و سوم، سی و چهارم، سی و پنجم و سی و ششم را در میان روستاهای جامعه نمونه به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵: فراوانی و رتبه بعد اجتماعی در روستاهای جامعه نمونه

دهستان	روستا	مؤلفه اجتماعی			دهستان	روستا	مؤلفه اجتماعی		
		رتبه	میانگین	رتبه			رتبه	میانگین	رتبه
کوه‌خواجه	شیبانی	۳	۲/۸۷	۱/۶۳۱	تیمورآباد	اسماعیل‌قنبر	۳	۳/۰۳	۱/۱۵۸
	لطف‌اله	۲	۲/۲۰	۱/۳۹۳		تیمورآباد	۳	۳/۱۶	۱/۲۰۵
	محمدصفر	۲	۲/۸۴	۱/۶۸۵		شهرک سنچولی	۱	۱/۷۱	۱/۰۸۵
	شاه‌نظر	۱	۱/۸۵	۱/۱۷۷		اکبرآباد	۳	۲/۸۲	۱/۴۶۱
	محمداعظم	۱	۲/۲۴	۱/۴۶۲		چلنگ	۲	۲/۵۱	۱/۲۸۷
	آزادی	۳	۳/۶۱	۰/۸۵۵		درویش‌علی	۲	۲/۰۸	۱/۰۳۱
	جهان‌بخش	۳	۳/۰۵	۱/۱۲۳		کرمی	۳	۲/۸۵	۱/۳۲۶
	خراشادی	۳	۳/۳۹	۰/۵۴۸		ملاعلی	۳	۳/۰۳	۰/۹۸۹
	صیادان‌سفلی	۱	۲/۰۷	۱/۱۲۹		عوض	۱	۱/۸۹	۱/۱۸۶
	افضل‌آباد	۱	۲/۱۵	۱/۷۷۹		اسلام‌آباد	۲	۲/۶۵	۲/۳۴۴
تیمورآباد	دادی	۲	۲/۷۴	۱/۲۷۴	براهوئی	۳	۲/۸۴	۱/۱۳۱	
	شهرک موسی‌سالاری	۲	۲/۶۸	۱/۳۵۰	تیلر	۱	۲/۱۲	۱/۲۶۱	
	موسی‌خمیری	۱	۱/۶۵	۱/۱۴۳	جمال‌آباد	۲	۲/۱۸	۱/۶۷۴	
	بالاشیخ	۳	۳/۷۲	۰/۳۵۴	حسن‌عبداله	۲	۲/۱۹	۰/۹۵۸	
	ده‌بلند	۲	۲/۳۲	۱/۱۴۸	حسین‌مشهدی	۳	۲/۱۱	۱/۲۴۵	
	شهرک ابوالفضل	۳	۳/۷۱	۰/۴۵۴	خدیری	۲	۲/۱۹	۱/۱۸۰	
	گل‌محمد	۱	۱/۸۱	۰/۹۰۶	گرگ	۱	۱/۵۶	۰/۹۷۲	
	شهرک سالاری	۲	۲/۱۴	۱/۲۸۵	علی‌صوفی	۱	۱/۸۷	۱/۰۱۸	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

مقایسه شاخص‌های بعد اقتصادی در میان شاغلین اداری ماندگار و غیرماندگار در روستاهای جامعه نمونه (جدول ۶) نشان می‌دهد که شاخص‌های خرید تجهیزات و ادوات کشاورزی و ارایه خدمات به روستاییان (میانگین ۳/۸۳)، مدیریت مغازه در روستا (میانگین ۳/۵۷)، ارایه خدمات حمل و نقل به روستاییان (میانگین ۳/۵۶)، تأمین بعضی از کالاهای مورد نیاز خود از داخل محیط روستا (میانگین ۳/۵۵) و انجام فعالیت‌های کشاورزی و دامداری (میانگین ۳/۳۹)، به ترتیب اولویت‌های اول تا پنجم را به خود اختصاص داده‌اند، اما از نظر شاغلین اداری غیرماندگار در روستاها، شاخص‌های سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های کشاورزی و دامداری (میانگین ۱/۹۸)، خرید تجهیزات و ادوات کشاورزی و ارایه خدمات به روستاییان (میانگین ۱/۴۲)، کمک به روستاییان برای دریافت تسهیلات و اعتبارات از بانک‌ها مانند تسهیل اخذ و ضمانت وام (میانگین ۱/۳۸)، فعالیت برای دسترسی روستاییان

به آب‌های تحت‌الارضی مانند حفر چاهک (میانگین ۱/۳۵) و انجام فعالیت‌های کشاورزی و دامداری (میانگین ۱/۲۷)، رتبه‌های اول تا پنجم را به ترتیب کسب کرده‌اند. با توجه به ناتوانی روستاییان برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های کشاورزی، دامداری و صنایع دستی و عدم انتقال سرمایه افراد ساکن در شهر به روستا (کمی ارزش افزوده در سرمایه‌گذاری‌های محیط روستا)، شاغلین اداری ماندگار در روستاها می‌توانند این مشکل را تا حدودی برطرف نمایند. ازدیگر مشکلات روستاییان منطقه، نداشتن سند مالکیت

جدول ۶: مقایسه شاخص‌های بعد اقتصادی از نظر شاغلین اداری ماندگار با غیرماندگار در روستاهای جامعه نمونه

شاغلین اداری						شاخص‌های بعد اقتصادی
غیرماندگار			ماندگار			
رتبه	میانگین	رتبه	رتبه	میانگین	رتبه	
۵	۰/۵۱۲	۱/۲۷	۵	۰/۱۹۳	۳/۳۹	انجام فعالیت‌های کشاورزی و دامداری
۱	۱/۳۶۶	۱/۹۸	۶	۰/۹۸۳	۳/۳۶	سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های کشاورزی و دامداری
۹	۰/۴۳۱	۱/۱۵	۹	۱/۲۰۷	۳/۱۷	کمک به راه‌اندازی، تشکیل و یا عضویت در تعاونی‌های اعتباری، مالی، تولید و توزیع روستایی
۲	۰/۹۲۵	۱/۴۲	۱	۱/۰۴۳	۳/۸۳	خرید تجهیزات و ادوات کشاورزی و ارائه خدمات به روستاییان
۶	۰/۷۷۲	۱/۲۶	۲	۱/۲۹۲	۳/۵۷	مدیریت مغازه در روستا
۸	۰/۵۴۷	۱/۲۱	۳	۱/۱۳۴	۳/۵۶	ارائه خدمات حمل و نقل به روستاییان
۳	۰/۸۱۰	۱/۳۸	۱۱	۱/۱۲۸	۳/۲۱	کمک به روستاییان برای دریافت تسهیلات و اعتبارات از بانک‌ها مانند تسهیل اخذ وام و ضمانت وام
۷	۰/۵۳۱	۱/۲۵	۱۰	۱/۱۰۴	۳/۲۶	تأمین و رفع نیازهای روزمره خانوارهای روستایی
۱۱	۰/۳۶۷	۱/۱۳	۴	۱/۱۵۵	۳/۵۵	تأمین بعضی از کالاهای مورد نیاز خود از داخل محیط روستا
۱۲	۰/۳۲۹	۱/۱۲	۱۲	۱/۱۷۸	۳/۱۷	جذب سرمایه‌گذاری دولت و نهادها در روستا
۱۳	۰/۲۷۰	۱/۰۶	۷	۱/۰۴۴	۳/۳۴	دادن پول قرض به روستاییان
۱۰	۰/۴۱۵	۱/۱۴	۸	۱/۰۷۸	۳/۳۲	فعالیت برای دسترسی روستاییان به آب‌های سطح‌الارضی (کانال و رودخانه)
۴	۱/۱۰۴	۱/۳۵	۱۳	۱/۱۹۶	۲/۹۹	فعالیت برای دسترسی روستاییان به آب‌های تحت‌الارضی (چاهک)

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

رسمی برای اموال منقول و غیرمنقول و عدم اعتبار قانونی اسناد محلی برای وثیقه‌گذاری جهت دریافت تسهیلات مالی و اعتباری از بانک‌ها می‌باشد، که در این زمینه هم شاغلین اداری به دلیل اشتغال رسمی در ادارات و نهادهای دولتی این خلاء را تا حدودی رفع می‌نمایند. هزینه خرید و تعمیر و نگهداری تجهیزات و ادوات کشاورزی زیاد است و برای کشاورزان هم با توجه به میانگین کم اراضی تحت تملک‌شان، خرید این ادوات مقرون به صرفه و در توانایی آن‌ها نیست، که شاغلین اداری با تملک این ادوات و ارائه خدمات به کشاورزان، زمینه‌های فعالیت و کسب درآمد را برای روستاییان فراهم می‌نمایند.

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود از میانگین شاخص‌های بعد اقتصادی در روستاهای جامعه نمونه، روستاهای آزادی و جهان‌بخش در دهستان کوه‌خواجه از روستاهای طبقه ۲، به ترتیب با میانگین ۳/۵۲ و ۳/۳۷، رتبه‌های اول و سوم و روستاهای شهرک ابوالفضل، بالاشیخ و تیمورآباد در دهستان تیمورآباد از روستاهای طبقه ۳، به ترتیب با میانگین ۳/۴۴، ۳/۲۱ و ۳/۱۵، رتبه‌های دوم، چهارم و پنجم را به دست آورده‌اند. روستاهای موسی

خمیری (طبقه ۱)، جمال‌آباد (طبقه ۲)، حسین مشهدی (طبقه ۳) و علی صوفی (طبقه ۱) در دهستان تیمورآباد به ترتیب با میانگین ۱/۴۶، ۱/۳۷، ۱/۳۲ و ۱/۲۵، رتبه‌های سی و سوم، سی و چهارم، سی و پنجم و سی و ششم را دارا می‌باشند.

جدول ۷: میانگین، انحراف معیار و رتبه بعد اقتصادی در روستاهای جامعه نمونه

دهستان	روستا	بعد اقتصادی			دهستان	روستا	بعد اقتصادی		
		رتبه	میانگین	انحراف معیار			رتبه	میانگین	انحراف معیار
کروه گویان	شیبانی	۳	۲/۴۱	۱/۳۷۶	تیمورآباد	اسماعیل قنبر	۳	۲/۵	۰/۸۳۳
	لطفاله	۲	۲/۱۸	۱/۲۴۶	تیمورآباد	تیمورآباد	۳	۳/۱۵	۱/۰۳۵
	محمدصفر	۲	۲/۷	۱/۵۹۲	شهرک سنچولی	شهرک سنچولی	۱	۱/۵۹	۱/۰۷
	شاه نظر	۱	۱/۹۱	۱/۱۶۱	اکبرآباد	اکبرآباد	۳	۲/۵۱	۰/۹۸۲
	محمداعظم	۱	۱/۸۷	۱/۴۰۸	چلنگ	چلنگ	۲	۲/۲۲	۱/۲۵۷
	آزادی	۳	۳/۵۲	۰/۸۱۵	درویش علی	درویش علی	۲	۱/۸۳	۱/۲۳۶
	جهان بخش	۳	۳/۳۷	۰/۹۴۵	کریمی	کریمی	۳	۲/۷	۱/۳۱۴
	خراشادی	۳	۲/۸۵	۰/۶۱۴	ملاعلی	ملاعلی	۳	۲/۶۴	۱/۰۲۹
	صیادان سفلی	۱	۲	۰/۹۵۱	عوض	عوض	۱	۱/۷	۱/۲۲۶
	افضل آباد	۱	۲/۰۴	۱/۳۷۶	اسلام آباد	اسلام آباد	۲	۲/۳۱	۱/۸۵۶
تیمورآباد	دادی	۲	۲/۷	۱/۳۳۷	براهوئی	براهوئی	۳	۱/۵	۱/۱۱۲
	شهرک موسی سالاری	۲	۲/۵	۱/۴۲۷	تیلر	تیلر	۱	۱/۸۷	۱/۵۱۵
	موسی خمیری	۱	۱/۴۶	۰/۶۸۷	جمال آباد	جمال آباد	۲	۱/۳۷	۰/۵۳۰
	بالاشیخ	۳	۳/۲۱	۰/۵۵۷	حسن عبدالله	حسن عبدالله	۲	۱/۵۹	۰/۶۱۵
	ده بلند	۲	۱/۹۱	۰/۹۱۱	حسین مشهدی	حسین مشهدی	۳	۱/۳۲	۰/۹۶۵
	شهرک ابوالفضل	۳	۳/۴۴	۰/۱۵۹	خدری	خدری	۲	۲/۰۴	۱/۱۲۲
	گل محمد	۱	۱/۷۱	۱/۴۳۷	گرگ	گرگ	۱	۱/۷۹	۱/۳۷۱
	شهرک سالاری	۲	۲/۱۷	۱/۳۱۶	علی صوفی	علی صوفی	۱	۱/۲۵	۰/۴۳۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

آزمون فرضیات

برای سنجش تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی در سه طبقه روستاهای مورد مطالعه از آزمون

کروسکال - والیس

جدول ۸: فراوانی، میانگین و انحراف معیار بعد اجتماعی در طبقات روستاها از نظر پاسخ گویان

طبقات روستاها	مؤلفه اجتماعی		
	فراوانی	درصد	میانگین
۱	۴۸	۲۰/۷	۱/۸۵۷
۲	۱۰۶	۴۵/۷	۲/۳۵۰
۳	۷۸	۳۳/۶	۲/۵۳۷

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

استفاده شده است. براساس یافته‌های جدول ۹، میانگین نمرات در مورد بعد اجتماعی از دیدگاه پاسخ گویان در سه طبقه، روستاهای طبقه اول ۱/۸۵۷، طبقه دوم ۲/۳۵۰ و طبقه سوم ۲/۵۳۷ می‌باشد.

نتایج آزمون کروسکال - والیس بعد اجتماعی نشان می‌دهد تاثیرات ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی در سه طبقه روستاها با سطح معنی‌داری (Sig) کمتر از ۰/۰۱ درصد بوده است (جدول ۹). بنابراین فرض H_0 ، یعنی برابری تاثیر ماندگاری

جدول ۹: نتایج آزمون کروسکال- والیس بعد اجتماعی از نظر پاسخ‌گویان

	میانگین اجتماعی
Chi- Square	۳۴/۰۵۱
df	۲
Asymp. Sig	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی در سه طبقه روستاها رد شده و فرض مخالف (H_1)، یعنی تفاوت تاثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی در سه طبقه روستاهای جامعه نمونه تأیید گردیده است، بنابراین فرضیه اول تحقیق به اثبات می‌رسد.

برای سنجش تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اقتصادی در سه طبقه روستاهای مورد مطالعه از آزمون کروسکال- والیس استفاده شده است. براساس جدول ۱۰، میانگین نمرات در مورد بعد اقتصادی از دیدگاه پاسخ-گویان در سه طبقه، روستاهای طبقه اول ۱/۷۱۳، طبقه دوم ۲/۱۴۳ و طبقه سوم ۲/۹۳۱ می‌باشد.

جدول ۱۰: فراوانی، میانگین و انحراف معیار بعد اقتصادی در طبقات روستاها از نظر پاسخ‌گویان

طبقات روستاها	مؤلفه اقتصادی		
	فراوانی	درصد	میانگین
۱	۴۸	۲۰/۷	۱/۷۱۳
۲	۱۰۶	۴۵/۷	۲/۱۴۳
۳	۷۸	۳۳/۶	۲/۹۳۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

نتایج آزمون کروسکال- والیس بعد اقتصادی نشان می‌دهد تاثیرات ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اقتصادی در سه طبقه روستاها با سطح معنی‌داری (Sig) کمتر از ۰/۰۱ درصد بوده است (جدول ۱۱). بنابراین فرض H_0 ، یعنی برابری تاثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اقتصادی در سه طبقه روستاها رد شده و فرض مخالف (H_1)، یعنی تفاوت تاثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اقتصادی در سه طبقه روستاهای جامعه نمونه تأیید گردیده است، لذا فرضیه دوم تحقیق نیز به اثبات می‌رسد.

جدول ۱۱: نتایج آزمون کروسکال- والیس بعد اقتصادی از نظر پاسخ‌گویان

	میانگین اقتصادی
Chi- Square	۳۸/۴۴۴
df	۲
Asymp. Sig	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

نتیجه‌گیری و پیشنهادات تحقیق

با هدف بررسی میزان تأثیر شاغلین اداری ماندگار و غیرماندگار بر توسعه اجتماعی روستاهای بخش شیب‌آب شهرستان زابل از آزمون مان - ویتنی استفاده شد، نتایج حاکی از آن است که با سطح اطمینان ۹۹ درصد، تفاوت

معنی‌داری بین دو گروه (شاغلین اداری ماندگار و غیرماندگار در محیط روستا) دیده می‌شود. برای سنجش تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی در سه طبقه روستاهای مورد مطالعه از آزمون کروسکال-والیس استفاده شد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، تفاوت معنی‌داری ($\text{sig}=0/000$) در تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی در سه طبقه روستاها تأیید گردیده است. که میانگین نمرات در مورد بعد اجتماعی از دیدگاه پاسخ‌گویان در روستاهای طبقه اول ۱/۸۵۷، طبقه دوم ۲/۳۵۰ و طبقه سوم ۲/۵۳۷ می‌باشد و هر چه درصد ماندگاری شاغلین اداری بیشتر می‌شود، میانگین تأثیرات اجتماعی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد، بنابراین فرضیه اول تحقیق تأیید می‌شود.

برای بررسی میزان تأثیر شاغلین اداری ماندگار و غیرماندگار بر توسعه اقتصادی روستاها از آزمون مان-ویتنی استفاده شد، نتایج حاکی از آن است که تفاوت معنی‌داری ($\text{sig}=0/000$) بین دو گروه ماندگار و غیرماندگار دیده می‌شود. برای سنجش تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اقتصادی در سه طبقه روستاهای مورد مطالعه از آزمون کروسکال-والیس استفاده شد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، تفاوت معنی‌داری، در تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اقتصادی، در سه طبقه روستاها تأیید گردیده است. میانگین نمرات در مورد بعد اقتصادی از دیدگاه پاسخ‌گویان در روستاهای طبقه اول ۱/۷۱۳، طبقه دوم ۲/۱۴۳ و طبقه سوم ۲/۹۳۱ می‌باشد، یعنی هر چه درصد ماندگاری شاغلین اداری زیاد می‌شود، میانگین تأثیرات اقتصادی آن‌ها افزایش می‌یابد، بنابراین فرضیه دوم تحقیق نیز تأیید می‌شود.

از آن‌جا که یکی از مشکلات روستاهای محدوده مورد مطالعه، مهاجرت جوانان و تحصیل کرده‌ها به شهرها و دیگر مناطق کشور می‌باشد، که شرایط نامناسب آب‌وهوایی (سرد و خشک در فصل سرد و گرم و خشک در فصل گرم سال)، وزش بادهای ۱۲۰ روزه (همراه با حرکت ماسه‌های روان و گردوغبار شدید)، خشکسالی‌های متوالی و نبود اشتغال پایدار در منطقه، از مشکلات حاد منطقه می‌باشد، که این عوامل، شرایط را برای ماندگاری جمعیت در این محدوده مکانی با دشواری همراه ساخته است. لذا ماندگاری شاغلین اداری در روستاها که تاکنون مورد بی‌توجهی مسئولان برنامه‌ریز روستایی و عدم ایجاد شرایط مناسب برای بروز استعداد و توانایی‌های این افراد موجب شده است که تأثیر آن‌ها بر بهبود وضعیت اجتماعی و اقتصادی روستاها مورد توجه قرار نگیرد. یافته‌های این تحقیق می‌تواند دریچه‌ای برای توجه به این نیروهای نخبه روستایی و استفاده بهینه از توانایی‌های علمی و اقتصادی آن‌ها در روستاها باشد. بنابراین می‌توان در زمینه افزایش تأثیر ماندگاری شاغلین اداری بر توسعه اجتماعی و اقتصادی روستاهای بخش شیب‌آب زابل، پیشنهادات ذیل را مطرح کرد:

✓ یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد شاغلین اداری که در روستای محل تولد خود اشتغال و سکونت دارند از ماندگاری بیشتری برخوردارند، لذا پیشنهاد می‌گردد:

۱. در استخدام شاغلین اداری روستاها، تحصیل کرده‌های متولد همان روستا در اولویت قرار بگیرند.
  ۲. در انتقال و انتخاب محل کار شاغلین اداری در روستای محل تولد، تسهیلات لازم در نظر گرفته شود.
  ۳. در استخدام شاغلین اداری، افرادی که تمایل به ماندگاری بیشتری در محیط روستا دارند در اولویت قرار گیرند.
- ✓ نتایج تحقیق حاکی از آن است که، شاغلین اداری ماندگار بر توسعه اجتماعی و اقتصادی روستاها بیشتر از شاغلین اداری غیرماندگار در محیط روستا مؤثر می‌باشند بنابراین:

۱. تسهیلات لازم مانند پرداخت وام و اعتبارات مالی با بهره کم (تسهیلات ساخت مسکن و فعالیتهای کشاورزی و دامداری) برای تشویق به ماندگاری شاغلین اداری در محیط روستا فراهم شود.
۲. تسهیلات لازم (حمایت‌های مالی و اداری) برای کارآفرینی شاغلین اداری (ساخت تاسیسات دامداری، گلخانه و مرغداری) به عنوان نخبگان جامعه روستایی فراهم شود تا خود زمینه ماندگاری بیشتر این گروه و توسعه اقتصادی روستاها را در پی داشته باشد.
۳. علل ماندگاری (شاخص‌های عینی و ذهنی) شاغلین اداری در محیط روستا شناسایی و تقویت شوند تا ماندگاری بیشتر شاغلین اداری را سبب شود.

✓ با توجه به فعالیت شاغلین اداری در پر کردن اوقات فراغت جوانان روستا اقدامات ذیل انجام گیرد:

۱. حمایت‌های مالی و نهادی جهت ایجاد کانون‌های فرهنگی، هنری، علمی و ورزشی در روستاهای دارای مرکزیت ارتباطی نسبت به روستاهای اطراف فراهم شود.
  ۲. با توجه به کمی هزینه مالی برای رونق بازی‌های محلی، از شاغلین اداری برای ترغیب جوانان روستایی جهت معرفی و گسترش این بازی‌ها برای غنی کردن اوقات فراغت آنها استفاده شود.
  ۳. گزارش‌های تصویری از فعالیت‌های شاغلین اداری در زمینه اوقات فراغت جوانان روستایی جهت معرفی و تشویق آنها به فعالیت بیشتر توسط رسانه‌های صوتی و تصویری محلی و ملی انجام شود.
- ✓ با توجه به دیدگاه مثبت مردم روستا نسبت به شاغلین اداری ماندگار در روستا پیشنهاد می‌گردد:
۱. نهادها و مؤسسات دولتی و غیر دولتی مرتبط با روستاها، در تدوین و اجرای برنامه‌های توسعه از ظرفیتهای مالی و تجربی شاغلین اداری ماندگار در روستاها برای پیشبرد بهتر اهداف توسعه روستاها استفاده کنند.
  ۲. با توجه به درک بهتر مشکلات و نیازهای روستاییان (شناخت محیط روستا و ارتباط نزدیک با روستاییان و نیازهایشان) از طرف شاغلین اداری ماندگار در روستاها، پژوهشگران و برنامه‌ریزان از ظرفیتهای آنان در شناسایی و ارایه راه‌حل برای مشکلات روستاییان استفاده کنند.

منابع

- ازکیا، مصطفی (۱۳۸۷)، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی توسعه روستایی، انتشارات اطلاعات، چاپ پنجم، تهران.
- اشرفی، حسین (۱۳۸۸)، کتابخانه‌های عمومی و نیازهای جمعیتی ایران، پیام کتابخانه، ۹۷-۱۲۲.
- امیرنژاد، قنبر (۱۳۸۸)، نقش دانش در توسعه انسانی، فصل‌نامه توسعه انسانی، دوره ۳، ۴، دو شماره زمستان ۸۷ و بهار ۸۸، صص ۲۱۳-۱۹۳.
- بیابانی، غلامحسین و هادیانفر، کمال (۱۳۸۷)، مهاجر سرمایه انسانی، شهروند جهانی، فصل‌نامه جمعیت، شماره ۶۵-۶۶، صص ۶۴-۴۹.
- پوراشرف، یاسان‌الله و طولابی، زینت (۱۳۸۸)، رویکرد کیفی به عوامل موثر بر میل به ماندگاری با انگیزه معلمان مورد: استان ایلام، فصل‌نامه تعلیم و تربیت، شماره ۹۸، صص ۱۵۳-۱۷۶.
- ترکان، اکبر و شهبازی، میثم (۱۳۸۹)، بررسی چگونگی جلب مشارکت بخش خصوصی در توسعه زیر ساخت‌های حمل و نقل جاده‌ای؛ مسایل و راهکارها، فصل‌نامه راهبرد، سال ۱۹، شماره ۵۷، زمستان، صص ۲۴۵-۲۷۶.
- حسینی ابری، سیدحسین (۱۳۷۸)، روستا در مفهوم واقعی آن، فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۵۲ و ۵۳.

رضایی، مجید(۱۳۸۴)، جایگاه توسعه علمی در توسعه ملی و عوامل و موانع آن، مجموعه مقالات نخستین کنگره بین‌المللی نهضت تولید علم، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، جلد ۲، تهران.

سکاران، اوما(۱۳۸۰)، روشهای تحقیق در مدیریت، ترجمه محمد صائبی و محمود شیرازی، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران.

شریعت‌زاده، مهدی و چیدری، محمد(۱۳۸۳)، ویژگی‌های نیروی انسانی توسعه‌یافته، رهیافت، شماره ۳۲، بهار و تابستان، صص ۶۵-۷۰.
قاسمی‌اردهانی، علی(۱۳۸۵)، بررسی علل مهاجرت روستاییان به شهرها در ایران با فرابرسی پایان‌نامه‌های تحصیلی در مقطع زمانی ۱۳۵۹-۱۳۸۳، فصل‌نامه روستا و توسعه، شماره ۹، صص ۵۱-۸۰.
مرکز آمار ایران، سال‌نامه آماری کشور در سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۷۶-۱۳۷۵-۱۳۶۵.

مطیعی‌لنگرودی، سیدحسین(۱۳۸۸)، برنامه‌ریزی روستایی با تاکید بر ایران، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، چاپ چهارم، مشهد.
مطیعی‌لنگرودی، سیدحسین و بخشی، زهرا. ۱۳۸۹. نقش اعتبارات به‌سازی مسکن در توانمندی و ماندگاری جمعیت روستایی دهستان بیبهق شهرستان سبزوار، فصل‌نامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، سال ۴۲، شماره ۷۲، صص ۴۶-۳۱.
نونزاد، مسعود(۱۳۸۱)، اقتصاد توسعه، انتشارات کوشامهر، چاپ اول، شیراز.

Attfield. R and Wilkins. B(1992), International justice and the third world, London, Rutledge.

Currivan. D. B(2000), The causal order of job satisfaction and organizational commitment in models of employee turnover. Human Resource Management Review. Vol 9,P,495-524.

ESCAP(1996), Showing the way: Methodologies for success full Rural poverty alleviation projects, Bangkok: ESCAP.

Fishbine. M, Aizen. I(1975), Belife, Attitude, Intention and Behaviour. An Introduction to theory and Research. Addison- Wesley, Massachusets.

Friedman. J1992), A world federation of cultures, New York. The free, series on perfeired world for the 1990s.

Goodland. Rand, H.E. Daly(1992), Three step toward Global Environmental sustainability in development, vol 2-3, pp 64-71.

Huang. M, Robert. D and Simons. A. 2002. Rural labour Market: the case of china, journal of Agricultural Economics, vol23,pp117-127.

Lee. J. W. 2005. Human capital and productivity for Korea,s Sustained Economic growth, journal of Asian economic,vol 16, pp 664-687.

Lehman. D. 1979. Development theory, fourcritical studies, London.

Mueller. C. W(1994), Employee Commitment:Resolving some isses. Work and occupations, Vol 19, P,211-236.

Williams. A. M and Cutchin. M. P(2002), The rural of health care provision, Journal of interprofessional car, 107-115.